

УДК 821.112.2(436)

UMETNIK V LITERARNIH DELIH IZBRANIH SODOBNIH KOROŠKIH AVTORJEV

Janja VOLLMAIER LUBEJ

*Filozofska fakulteta Univerze v Mariboru,
Oddelek za slovanske jezike in književnosti,
Koroška cesta 120, Maribor, Slovenija, 2000,
e-mail: janja.v@windowslive.com*

V članku se ukvarjam z umetnikom v literarnih delih dveh sodobnih koroških avtorjev in ugotavljam njegovo postavo znotraj izbranih besedil. Uvodoma se osredinjam najprej na pojem sodobna koroška proza, ki je v slovenski, pa tudi širši literarnozgodovinski znanosti manj poznan. V interpretativnem delu na kratko predstavim interpretirana literarna dela Marjana Kolarja in Vinka Ošlaka, s posebnim ozirom na tri bistvena določila znotraj motiva umetnika. Ta so umetnik–družbenokritična osebnost, umetnik–(ne)materialist, umetnik–sanjač. Zaključek namenjam strnjnim ugotovitvam in nadaljnjim možnim raziskavam.

Ključne besede: sodobna koroška proza, umetnik–družbenokritična osebnost, umetnik–(ne)materialist, umetnik–sanjač.

У статті зроблено спробу проаналізувати образ митця у словенській регіональній літературі на прикладі художніх творів двох сучасних каринтійських письменників Мар'яна Колара та Вінка Ошлака. У статті з'ясується недостатньо висвітлене в історії словенської літератури й історії літератури загалом поняття „сучасна каринтійська проза“. У ході аналізу літературних текстів увагу зосереджено передовсім на трьох суттєвих визначниках мотиву митця: митець–соціальний критик, митець–(не)матеріаліст, митець–мрійник.

Ключові слова: сучасна каринтійська проза, митець–соціальний критик, митець–(не)матеріаліст, митець–мрійник.

Sodobna koroška proza. Osrednje področje mojega raziskovanja je sodobna koroška proza, znotraj katere raziskujem temo umetnika, umetnosti in umetniškega ustvarjanja, toda za ta prispevek predstavljam zgolj njegov izsek, tj. umetnik v nekaterih literarnih delih dveh koroških avtorjev. Sodobna koroška proza zamejuje ozemlje Republike Slovenije, natančneje to književnost določuje koroški narečni prostor s podjanskim ter mežiškim in severnopohorsko-remšniškim narečjem [13, s. 179] hkrati pa s prežihovsko

tradicijo o malem človeku vsaj nekateri avtorji nadaljujejo njegovo pisateljsko pot. Takšno pisavo je mogoče zaslediti zlasti pri generaciji starejših avtorjev, od Mrdavšiča, Turičnika, Hergoldove in Kolarja, obrat v drugo smer pisanja, v intimno zgodbo posameznika se zgodi z Ošlakovima romanoma „Hagar” (1992) in „Obletnica mature” (1998) ter velja še za Andreja Makuca, Silvijo Borovnik, Matjaža Pikala in Barbaro Simoniti. Poleg na koroška tla postavljenih zgodb pri večini pisateljev koroško prozo določuje še koroško besedje, ponovno izrazito prisotno pri starejši generaciji.

Pojem *sodobna koroška proza* so po kronološkem razporedu sooblikovali Janez Mrdavšič, Marjan Kolar, Tone Turičnik, Ivanka Hergold, Vinko Ošlak, Andrej Makuc, Silvija Borovnik, Matjaž Pikalo in Barbara Simoniti. Mnogi drugi, *nepoznani zgodbarji*, so na koroški literarni zemljevid prispevali predvsem spominsko prozo, ki pa popisovanja spominskosti in avtobiografskosti na ravni literarnosti ne presega.

Poudariti je treba, da sodobni koroški avtorji in avtorice pišejo povsem kvalitetno literaturo in njeno nepoznavanje širši slovenski literarnovedni javnosti je vzrok, da ni podrobneje raziskovana. Precej trpka je zavest, da je o njih v preteklosti bilo spregovorjeno zelo malo. Poleg omenjenih avtorjev in avtoric tudi (mlada) koroška poezija zasluži pozornost: z izredno „iskreno osebno izpovednostjo, ljubezensko tematiko, nihilizmom, ekspresionizmom” [10, s. 114] so to mladi pesniki in pesnice, ki bogatijo slovenski literarni pesniški prostor, vanj pa so stopili kot avtorji knjižnih prvencev po letu 1990 [5]. Omeniti je seveda potrebno tudi Hermana Vogla, ki je s prevajalskim opusom (iz slovanskih jezikov, in sicer srbohrvaščine, češčine, slovaščine, ruščine, je prevajal prozo in poezijo), teoretičnimi besedili (predvsem o poeziji) in vsekakor tudi s poezijo, ki je prevedena v srbohrvaščino [3, s. 65–71], opozarjal nase, zlasti na pesniškem področju: Denis Poniž poezijo Hermana Vogla v monografiji „Slovenska lirika 1950–2000” označi kot poezijo, ki je v slovenskem modernizmu „v svoji deziluzionistični varianti dosegla enega pomembnih vrhuncev” [9, s. 211]. Po izboru Petra Kolška, avtorja najnovejše antologije slovenske poezije „Nevihta sladkih rož”, lahko v njej beremo tri Voglove pesmi, in sicer „Obiski” (pesniška zbirka „Ko bom bog postal”), „Kaj” („Romantika je iz groba vstala”) in „Povabilo” („Osoje”) [10, s. 61].

Opazovanje umetnika. V izbranih literarnih besedilih opazujem temo in/ali motiv umetnika, in sicer je to opazovanje osredotočeno na nekaj temeljnih predpostavk:

- a) umetnik–družbenokritična osebnost
- b) umetnik–sanjač
- c) umetnik–[ne]materialist

Znotraj teh izpostavk pa me zanimajo še odnosi, v katere umetnik vstopa, najpogosteje z žensko ali širšo družbo.

„Išči poldan” (1967) Marjana Kolarja. Kolarjev roman „Išči poldan”, za katerega je pisatelj prejel nagrado Prešernovega sklada (1968), se osredinja na delo dveh nasprotujočih si literarnih oseb, Andreja Žagarja in Mata Brajnika. Razdalje med njima so tako poglobljene, da ne moreta delovati skupaj: prvi je vnet politični aktivist, zlasti v mladih letih, pa tudi kasneje je prepričan v družbeno ureditev, medtem ko jo drugi kritizira, se ji posmehuje in jo s ciničnim očesom tudi opisuje: širše družbeno dogajanje je namreč osrednja tema njegovega literarnega ustvarjanja. Vseskozi se zdi, da se med seboj

dopolnjujeta v svojih nasprotjih: Andrej Žagar zaradi matere–prostitutke ni zmožen ljubiti in v družini najti temeljne opore, medtem ko Mato Brajnik živi zakonsko življenje, čeprav ne polno oz. iskreno, saj na prvo mesto postavlja pisanje, ki se mu lahko posveti le med šolskimi počitnicami. Oba sta tudi učitelja, prvi slovenščine, drugi angleščine, in obema je učiteljevanje v breme, nujno zlo, ki ga morata opravljati: zlasti pisatelja mori misel, da mora neprenehoma sedeti na konferencah, popravljati domače naloge in se navsezadnje pripravljati na pouk. Mnogokrat razmišlja, kako bi ta čas koristneje porabil, zlasti rad bi pisal. Stranska tema, toda izjemno pomembna, je Žagarjeva bolezen, saj je pred prihodom v Gren, dogajalni prostor obeh literarnih oseb, preživel dve leti v zdravilišču zaradi tuberkuloze. Smrt, občutek njene vseprisotnosti, občutek konca, nevrednosti človeškega življenja in minljivosti so tudi sicer pogoste teme oz. motivi v prozi Marjana Kolarja (npr. v delih „Zvezde in križi“, „Robinzonova zastava“ idr.). Vsevedni pripovedovalec zgodbo praviloma sestavlja tako, da se v poglavjih obe literarni osebi izmenjujeta, mestoma nastopita tudi skupaj.

Umetnik–družbenokritična osebnost

Pisatelj–vneti popisovalec resničnosti. Osrednja literarna oseba, nastopajoča v vlogi umetnika, je pisatelj. Sprva je pomembno izpostaviti, da se Mato Brajnik pojavi *in medias res*, prav tako pa tudi njegov dokončani roman, za katerega čaka le še pogodbo z založbo. Poleg tega, da se v njem bojujeta dve osebi, Mato–učitelj (četudi slab) in Mato–pisatelj, je slednja vseeno prevladujoča: vso šolsko leto hrepeni po miru, prostih minutah, ki jih bo namenil pisanju. V času šolskega pouka pa je beležil dogajanje, ki se ga je dotaknilo, in vseskozi razmišljal o novem literarnem delu, ki mu bo namenil zaslužene poletne počitnice. Pisatelj Mato je tipični umetnik: snov za pisanje natančno zbira, ko dočaka odmik od šolskega kaosa, kar naprej samo piše (ta čas lahko simbolizira tudi navdih), med pisanjem veliko kadi in malo je, rad ima mir in hkrati nered, ko se predaja pisateljskim užitek, se kameleonsko prelevi v boema.

Pisatelj–vsevi(e)dni iskalec resnice. Sicer je Mato ravno tak, kakršen noče biti, oz. tak, kakršna je družba, ki se ji posmehuje: je pasiven, zlasti kot učitelj (dijakom npr. ne da popravnega izpita, ker hoče izkoristiti počitnice za pisateljevanje), novice ob izidu lastnih knjig ga ne navdušujejo ali razveseljujejo (iskreno vesel je bil samo prve objave; prvenec mu je namreč pomenil več kot diploma, „več kot bi mu lahko dalo katerikoli odlikovanje“ [4, s. 26], toda hkrati je do lastnega dela tudi malo kritičen. Mato je resen in razmišljujoč profesor pri tridesetih, neideološko usmerjeni pisatelj, zaradi česar se njegovi prozi bolj kot ne vsi posmehujejo. Kritično opazuje družbo, medtem ko Andrej z grenkim priokusom opazuje lastno, *domače pribežališče*, ki to ni, saj je njegova mati prostitutka, vaška vedeževalka, predvsem pa lačna denarja in tudi ljubezni, ki je ni bila zmožna dati sinu, zaradi česar trpi vse življenje: ne more si najti ženske, četudi se približuje in oddaljuje Vilmi, ki stopa po poti Andrejeve matere; ne zmore premostiti razdalje med ljudmi in tako ostaja večno sam v najeti sobici. Medtem ko je Mato obsedeni opazovalec tedanje družbene resničnosti, Andrej varnost išče v knjigah ruskih klasikih, saj strogega, natančnega vpogleda ljudi okrog sebe ne uvidi, kajti ne zmore jim pogledati v oči. Nekritičnost ga pripelje do aktivnega sodelovanja v enopartijski politiki, toda tako njemu kot Matu, ki je popolnoma apolitičen, to prav nič oz. zelo malo koristi. Zdi se, da Mato

nove družine, nove religije in zlasti pripadnosti ne potrebuje, zato se ne uklanja slehernim novostim, utečenostim, se pa s secirnostjo družbenega dna in vrha ukvarja do onemoglosti, kar kakor klasična enakomernost ritma privede do zdolgočasenosti snovi, ki ji namenja največ pozornosti: kritičnost tedanje družbe.

Pisatelj–kritični sebičnež

Mimobežni motiv umetnika ponazarja Matov znanec, slikar Golec, katerega šolanje je omogočil profesor Klasinc, direktor muzeja, sicer pa interniranec v koncentracijskem taborišču. Do Golčeve umetnosti je Mato kritičen, saj je predstavnik realističnega slikarstva, ki ga pisatelj ne mara, hkrati pa niti ne razume slikarjeve ponižnosti pred Klasincem, četudi je zaradi njega postal to, kar je. Mato v svoji vznesenosti in prepričanju pozablja, da svet ni egoističen in idealen mikroprostor, temveč obzorješirjajoča makrostruktura, ki omogoča ustvarjanje le, če je posameznik ne le kritičen do družbe, temveč tudi in predvsem do sebe. Medtem ko se na slehernem koraku obregne ob enoumje, ideološko pripadnost, ponižne glave, krščanstvo, se Mato ne zmore spomniti, da je prav takšen tudi sam: prepričan v svojo edino resnico, spodkopava vse druge, njemu nasprotne. Skozi njegovo secirnico padajo tudi vneti verski pripadniki in zanima ga, zakaj ljudje hodijo k maši, najbrž že misleč na lastno novo zgodbo, ki pa se ji podredi tako, da gre prisilno k maši samo zato, da bo tam lahko opazoval gorečnost. Cerkev v romanu „Išči poldan“ nikakor ni prostor miru in tišine (takšno vlogo ima namreč v prozi koroške pisateljice in pesnice Barbare Simoniti), temveč prekipevajočih idej in kontrastov, neiskrenosti.

Pisatelj–družbeni posmehovalec

Profesor Mato se posmehuje svojim sovaščanom, ker umetnost dojemajo skozi ideološko prizmo, kar jim tudi zameri. Boji se njihove nevednosti in gorečnosti hkrati, oni sami pa ponazarjajo nek pretekli čas, ko je politična ideologija bila že tako ukoreninjena v zavest posameznika, da se ta niti ni zavedal, da posega po „nezahtevnosti“, zato: „*Dvomov in krčev razdvojenosti niso poznali ne priznavali, globinam so se izmikali v žebranje o kruhu in vinu, o svobodi in sužnosti, o ljubezni in smrti ...*“ [4, s. 205].

Poudariti je treba, da Mato snov črpa točno iz tistih ljudi, iz katerih se norčuje: da godba na pihala, ki se je udeležila največ proslav, to dela zaradi denarja in ne iz kakršnega koli romantičnega vzgiba; služenje domovini je svetohlinski izgovor za denar, med drugim tudi Matova umetnost nekaj stane in tudi on zaide v finančno past, ko z ženo preračunavata, kolikšen bo njegov honorar za izdano knjigo. Edina razlika med njim in ponižnimi amaterskimi glavami je njegova načelnost in njihova uklonjenost, vsem pa gre za skupni, isti cilj, tj. denar, ki nikakor ne zadovolji estetskega užitka. Mato tako v svoji kritičnosti do države, kar močno izraža njegovo pisateljstvo, kaže na izjemno tragično osebo znotraj lastnega jaza: medtem ko se bojuje za načelnost, za večresničje, doživlja poraze vsepovsod, tudi v lastni kuhinji, saj žena vso njegovo ideologijo in s tem njega samega negira s tem, ko tudi sama postane predmet moževega posmehovanja.

Motijo ga številke kot merilo umetniške vrednosti, moti ga množičnost, nepotrebno okrasje, kakor kulturo dojemajo domačini, zlasti pa ga skrbi duh sočloveka, ki se brezglavo udeležuje vsega, kar Gren ponuja. A hkrati na načelni ravni ponovno pogori (tudi sam se ukloni): „*Če bi namreč izdal vsako leto po eno knjigo, to naših občinskim*

možem ničesar ne bi pomenilo. Če pa napišem vsak mesec en članek (za „Grenski vestnik” – op. JVL), imam imenitno legitimacijo družbeno aktivnega človeka v rokah, kajti možje knjig ne berejo, časnike pa” [4, s. 226].

Pisatelj–sanjač

Pisatelj–narcisoiden do lastnega ustvarjanja. Pisatelj Mato je nadvse razočaran, ko v antikvariatu vidi svoja literarna dela; očitno šele takrat spozna, da je njegova literatura nekoliko splošna, povprečna, nepotrebna, odvečna (morda tudi zaradi duha časa, ki ga kot pisatelj tematizira): „In pomislil je, da mora biti tako tudi z drugimi intelektualci, da zato komaj preberejo njegove knjige, njegove eseje in novele v revijah ter jih običajno puščajo nerazrezane na kupu...” [4, s. 189].

Ob tem pa prizna, da ceni kritiko in pohvalo, saj „je hlatal po vsaki recenziji in oceni svojih del ter bil otročje vesel vsake pohvale” [4, s. 189].

Čeprav Mato Brajnik ni zadovoljen s svojim prvencem, je pa vendarle umetniško naiven, nad tlemi hodeč nerealni mladenič: „Zatrjeval si je, da so resnično dobre knjige šele pred njim, ker se je zelo počasi prebijal od misli in podob k urejenim leposlovnim oblikam” [4, s. 189].

Vsevedni pripovedovalec priznava, da Brajnikova literatura ni vrhunsko umetniško delo, saj se njegove novele nikdar „niso vzpele do žlahtnega miru ne do treznega pregleda nad snovjo, nikoli niso zavrtale globoko pod vsakdanji videz stvari ne presenečale z izvirnostjo idej” [4, s. 190].

Umetnik–materialist

Pisatelj–dvoličnež. Vseeno Brajnik v mladih letih pisateljstvo dojema kot strast, ki jo občuduje, toda kasneje počasi utrujen ugotavlja, da mu sedaj pomeni le še brezizrazno rutino, skrb, delo oz. obrt: kakor je siv njegov vsakdan, dolgočasen, enak, tako je tudi njegovo pisanje takšno. Zdi se, da proti koncu romana pisateljsko nazaduje in spozna nekaj resnic o lastnem povzdigovanju ter stopi na realna, majava tla. Podobno kot Žagar, tudi on piše govore za razne priložnosti in je na dobri poti, da postane prav tak, kakršne so njegove literarne osebe. Piše v glavnem za denar in tako načelno pogori in se pusti poraziti. Vsa njegova prizadevanja, uničiti tak pristop do umetnosti, ga v trenutku sesujejo in zdi se, da nima moči, da bi jih sestavil nanovo: „Poskušal je dihati globoko, da bi umiril pritisk krvi v glavi, nemočno prepuščen resnici, da nocoj ne bi zmožel najpreprostejše šolske naloge, da se v treh letih ni naučil niti najosnovnejših pravil pisateljske obrti in je bil torej samo pisun, ponesrečen literat brez talenta, sanjač brez tal pod nogami, ki si je moral služiti kruh z lopato” [4, s. 292].

„Hagar” (1992), „Človeka nikar” (1995) in „Obletnica mature” (1998) Vinka Ošlaka. Osrednje in pomembne teme Ošlakovega literarnega ustvarjanja so esperanto, kritika krščanstva, dvojezičnost, skrb za slovenski jezik, kar je sicer stalnica v pisateljevem esejističnem opusu. Nič manj drzno se teh tem ne loteva v pripovedni prozi, v ljubezensko-filozofskem romanu „Hagar”, avtobiografskem „Človeka nikar” ter satiričnem romanu „Obletnica mature”, za katerega so značilni uvodni drobcji kriminalke (glavno literarno osebo skuša nekdo ubiti) in antiutopičnostjo skozi celotni roman (odnos avstrijske Koroške do slovenskega jezika). Za njegova literarna dela je značilna povsem samosvoja pisava, vsem pa sta skupni še esejiziranje in lirizacija. Ošlakovi eseji

„Spoštovanje in bit: eseji o naravi, človeku in kulturi” so prejeli Rožančevo nagrado leta 2003, za eseje „Obe kraljestvi” (2007) je bil ponovno nominiran, a ne nagrajen, sicer pa je Vinko Ošlak avtor, ki veliko prevaja v esperanto, iz angleščine, nemščine, v pripravi pa je tudi nemški prevod njegovega satiričnega romana „Obletnica mature” (Abituriententat).

Njegov prvi roman, „Hagar”, se intertekstualno navezuje na biblijsko zgodbo. V delu se prepletajo krščanstvo, ateizem, filozofska vprašanja, esperanto (vse teme so tudi sicer stalnica pri Ošlaku) [12, s. 375], pa tudi avtobiografski elementi, o čemer piše Silvija Borovnik [2, s. 40–48].

Izpostaviti velja simboliko, ki jo pripovedovalec niza, saj je nadrejena fabuli in/ali karakterizaciji literarnih oseb. Naslednja pomembna posebnost, ki se kaže, je ljubezen med kaplanom in Katarino, kajti pripovedovalec je ne oriše trivialno, temveč predstavi duhovnika kot tragično literarno osebo, kakršno je prikazal že Ivan Pregelj v romanu „Plebanus Joannes” [12, s. 375].

Avtobiografsko delo „Človeka nikar” se medbesedilno nanaša na Gregorčičevo pesem. Poleg fabulativnega dela avtor v besedilo vnaša razmišljanja, ki mestoma postajajo komentarji, tako da delo vsebuje še esejistične vložke; eden zanimivejših je togost šolskega sistema, ki ga izkusi avtor.

Čeprav avtor v obe deli vnaša ironijo, ta vrhunec doseže v „Obletnici mature”, „satiričnem romanu” [1, s. 1], katerega osrednja zgodba tematizira potujčenje, ki preraste v idejo, da svoje identitete ne moreš zatajiti.

Delo spominja na ozračje nesmisla, norosti, ki je prisotno v „Velikem briljantnem valčku” Draga Jančarja. Paradoks se v delu kaže pri bolniku, ki naenkrat ne zna uporabljati svojega jezika, o katerem je bil prepričan, da je njegov materni jezik. Ošlakov pripovedovalec živi na avstrijskih tleh in ob poskusu umora kar naenkrat govori „*nekakšen windisch*” – gre za svojevrstno travmo, za potlačitev maternega jezika v za nemščino sovražnem okolju, kar pisatelj stopnjuje do ironizacije in skrajnega absurda.

Umetnik–družbenokritična osebnost

Umetnik–zavračevalec trivialnega. V avtobiografskem romanu „Hagar” pripovedovalec negativizacijo literarnega ustvarjanja nameni „razvpitemu pesniku”, ki piše „neumne pesmice”, in sploh se zdi, da Ošlakove literarne osebe ostro nasprotujejo množični oziroma poneumljajoči umetnosti – v enem od monologov razmišlja tako: „*Šlo mi je za razbitje morečega kulturnega dolgočasja. Vso sceno so obvladovala diletantska društva, ki so se vse leto pripravljala na kako igro. Ko so svoje odigrali, kakor so pač odigrali, s tistimi slaboumnimi pretiranimi kretnjami..., so šli vse skupaj proslavit s toliko pijače, da so začeli razbijati...*” [6, s. 154].

Odklonilni odnos države do umetnosti, umetnika

Umetnost in umetnik v odnosu do države nikoli nista pretirano prijazna, kajti lastna država mnogokrat v realnem življenju do lastne kulture goji mačehovski odnos. Prav gotovo je umetnik tudi zaradi te postavke do širše družbe izjemno kritičen.

Odklonilen odnos do besedne umetnine v romanu *Obletnica mature* ponazarja država, ki stranki ne omogoči denarja, s katerim bi obogatili knjižnico. Nasplošno velja, da je marsikatera država, tudi slovenska, mačehovska do kulture oz. umetnosti. O tem razmišlja pripovedovalec že v „Človeku nikar”: „*V resnici je tudi kultura precej prazna zadeva*” [6,

s. 108], ki je na delovnem mestu tajnika muzeja naredi veliko na področju umetnosti (bil je aktivni poustvarjalec). In tudi njega so v delovnem okolju pregnjali ter se izgovarjali na pomanjkanje denarja.

Umetnik–nematerialist

Umetniški osamelec. Edina literarna oseba, ki se v romanu „Obletnica mature” ukvarja z umetnostjo (pa še to skrivoma in potih), je profesor Cerkovnik, ki Kolarja uči nemški jezik oziroma – bolje – uči ga izbrane nemške besede in fraze. Njegov odnos do literarnih objav – on namreč piše „zase” – je skrajno odklonilen, kajti pogoji, na katere bi ob morebitnem natisu moral pristati, so zanj zelo ponižujoči. Da besedna umetnost moškemu služi le kot sredstvo, s katerim osvaja žensko, meni sestra Sandra, ki je do Cerkovnikovega ustvarjanja rahlo ironična. „Okoli takih, ki se znate dobro izraziti z jezikom ali s peresom, se navadno suče punc, da je kar gneča!” [8, s. 62]

Janez Cerkovnik je literat oziroma „samovoljno stavkajoči pisatelj” [8, s. 61], ki na prvo mesto postavlja svoj estetski užitek in ga ob tem bralčev nikakor ne zanima. Predstavlja filozofski tip umetnika, ki ga ne zanima materialno zadoščenje ob literarni stvaritvi, temveč na prioriteto mesto postavlja lasten estetski užitek. S svojim razmišljanjem se približa smeri larpurlartizma, ki mu je sledil tudi Franz Kafka.

Da preživi, pa vozi rikšo (kar ponazarja ponižujoče delo za umetnika), medtem ko mu pisanje ne pomeni materialnega dela. Pripovedovalec ga označi kot „na pot skrivnega pisatelja” [8, s. 61], saj tudi sam Cerkovnik pravi, da je „ta čast (pisanje – op. JVL) roda mast”. Ko razmišlja o literarnem ustvarjanju, se približa Jančarjevim mislim – „Za pisanje pridejo v obzir predvsem osebe, ki pišočega samega presenečajo, ki se mu upirajo in izmikajo, ki živijo lastno življenje” (počrtala JVL) [8, s. 66].

Umetnik–ponižnen zavoljo denarja. Zborovodja Erjavc, ki v romanu služi le v posmeh, je diplomirani ekonomist in hkrati ustanovitelj ter vodja pevskega zbora pa tudi organist in pevovodja v cerkvi. Pripovedovalec je do njegove dvoličnosti ironičen, saj zanj meni, da služi tako Najvišjemu kot tudi maršalu. Njegovo dvojno udejstvovanje primerja s cirkuškim artistom. Nasploh je roman „Hagar” pripoved o dvoličnosti Cerkve, o ukalupljanju znotraj njenega nauka in ravno takšen je Erjavc, ki se svetohlinsko prilagaja tako Cerkvi kot državi, kajti od obeh ima materialno korist.

Prav tako je roman tudi pripoved o vprašanih umetnosti: na nek način jih poseblja kaplan Germ – ker je drugačen duhovnik, predvsem pa dosledno sledi Kristusovemu nauku, ga vaščani ne sprejmejo najbolje oziroma proti njemu kujejo zaroto.

Prispevek zaključujem z mislijo, da interpretativn prikaz treh postavitev, ki jih ugotavljam pri motivu umetnika (umetnik–družbenokritična osebnost, umetnik–(ne)materialist, umetnik–sanjač), daje vpogled v izhodiščno naslovno tezo in zlasti prikazuje način, kako raziskovati posamezni motiv in/ali temo. Dodati želim, da se umetnik v prozi koroških avtorjev pogosto pojavlja na vseh izpostavljenih ravneh, ki so tudi prevladujoče, sploh pa umetniške teme venomer živijo v literarnih delih sodobne koroške literature.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

- 1 *Borovnik S.* Beseda na ovitku / Silvija Borovnik // *Obletnica mature / Vinko Ošlak.* – Ravne na Koroškem : Voranc, 1998. – S. 1.
- 2 *Borovnik S.* Ne le vijaček v kolesju zgodovine. O funkciji avtobiografskega v literarnem delu Vinka Ošlaka / Silvija Borovnik // *Študije in drobiž.* – Ravne na Koroškem : Voranc, 1998. – S. 40–48.
- 3 *Kodrin M.* Iskanje bližin v izkoreninjenem času / Miran Kodrin // *Skozi soteske / Janez Mrdavšič.* – Ravne na Koroškem : Voranc, 1997. – S. 65–71.
- 4 *Kolar M.* Išči poldan / Marjan Kolar. – Maribor : Obzorja, 1967. – 338 s.
- 5 *Kos M.* Mi se vrnemo zvečer: antologija mlade slovenske poezije: 1990–2003–2004 / Matevž Kos. – Ljubljana : Študentska založba, 2004. – 236 s.
- 6 *Ošlak V.* Človeka nikar / Vinko Ošlak. – Celovec ; Ljubljana ; Dunaj : Mohorjeva družba, 1995. – 270 s.
- 7 *Ošlak V.* Hagar / Vinko Ošlak. – Ljubljana : Mihelač, 1992. – 113 s.
- 8 *Ošlak V.* *Obletnica mature / Vinko Ošlak.* – Ravne na Koroškem : Voranc, 1998. – 88 s.
- 9 *Poniž D.* Slovenska lirika 1950–2000 / Denis Poniž. – Ljubljana : Slovenska matica, 2001. – 332 s.
- 10 *Vollmaier J.* Literatura sodobnih koroških avtorjev in avtoric (objave po letu 1960). Diplomsko delo / Janja Vollmaier. – Maribor, 2007. – 154 s.
- 11 *Vollmaier J.* Pregled literature sodobnih koroških avtorjev in avtoric (objave po letu 1960) / Janja Vollmaier // *Odsevanja.* – 2009. – S. 75–76.
- 12 *Vollmaier Lubej J.* Sodobna koroška proza / Janja Vollmaier Lubej // *Obdobja 29.* – Ljubljana : Znanstvena založba Filozofske fakultete, 2010. – S. 371–377.
- 13 *Zorko Z.* Koroška, štajerska in panonska narečja ob severni meji // *Haloško narečje in druge dialektološke študije / Zinka Zorko.* – Maribor : Slvaistično društvo Slovenije, 1998. – 342 s.

*Стаття надійшла до редколегії 27.10.2011
Прийнята до друку 30.11.2011*

FIGURE OF AN ARTIST IN FICTION OF SOME MODERN CARINTIAN WRITERS

Janja VOLLMAIER LUBEJ

*University of Maribor Faculty of Arts
The Department for Slavic Languages and Literatures
Koroška cesta 120, Maribor, Slovenia, 2000,
e-mail: janja.v@windowslive.com*

The article gives the analysis of the artist's personality on the bases of two modern Carintian writers Marian Kolar and Vinko Oshlak in Slovenian literature; emphasizes the notion "modern Carintian prose". The attention is paid to three main determiners of an artist's motive: artist-social critic, artist-(non)materialist, artist-dreamer.

Key words: modern Carintian prose, artist-social critic, artist-(non)materialist, artist-dreamer

ОБРАЗ ХУДОЖНИКА В ХУДОЖЕСТВЕННЫХ ПРОИЗВЕДЕНИЯХ ОТДЕЛЬНЫХ СОВРЕМЕННЫХ КАРИНТИЙСКИХ АВТОРОВ

Яня ВОЛЛМАЕР ЛУБЕЙ

*Философский факультет Университета в Мариборе,
Отделение славянских языков и литератур,
Корошка цеста, 120б, , Марибор, Словения, 2000,
e-mail: janja.v@windowslive.com*

В статье сделана попытка проанализировать образ художника в словенской региональной литературе на примерах художественных произведений двух современных каринтийских писателей Марьяна Колара и Винка Ошлака. В статье рассматривается недостаточно освещенное в истории словенской литературы и истории литературы вообще понятие „современная каринтийская проза“. При анализе литературных текстов внимание сосредоточено прежде всего на трех основных определяющих мотива художника: художник-социальный критик, художник-(не)материалист, художник-мечтатель.

Ключевые слова: современная каринтийская проза, художник-социальный критик, художник-(не)материалист, художник-мечтатель.